

Гулич Ольга Іванівна

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»

hulych@ukr.net

ДЕРЖАВНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ

Економіка України впродовж тривалого часу перебуває в стагнації та в пошуку шляхів виходу з кризи, що відкриває перспективи новим альтернативним видам діяльності, які можуть оживити економічний розвиток регіонів, особливо тих, де падіння економіки було найбільш відчутним. Для багатьох із них перспективи вбачаються у розвитку туризму і рекреації. Аргументами на підтримку розвитку туристично-рекреаційного бізнесу є успішний досвід багатьох країн, де туризм виступає однією з бюджетоформуючих галузей і забезпечує загальний розвиток держави. Підтвердженням важливості цієї тези є те, що стратегіями соціально-економічного розвитку значної кількості регіонів туризм і рекреація проголошені і закріплені як пріоритети розвитку.

Україна та її регіони володіють широким спектром природних туристично-рекреаційних ресурсів, мають багату і різноманітну культуру і традиції, історію та історико-культурну спадщину, великий потенціал духовного розвитку, культурного збагачення і оздоровлення. Рекреаційно-туристична діяльність може успішно здійснюватися практично у кожному з регіонів, особливо якщо зважити на два основні моменти:

- потреба у відпочинку і оздоровленні існує постійно і циклічно та охоплює значний контингент населення, яке є потенційним споживачем рекреаційно-туристичних послуг;
- розвиток рекреаційно-туристичної діяльності не потребує значних капіталовкладень і може здійснюватися невеликими рекреаційно-туристичними закладами.

Виходячи з потреб оновлення загальної парадигми розвитку суспільства і переходу до його гармонійного розвитку, потребує коректив і загальна політика розвитку туристично-рекреаційного сектору держави та його регіональних комплексів з акцентом на посилення ролі та комплексне використання соціогуманістичного потенціалу туристично-рекреаційних територій, особливо його духовної складової. Таке бачення перспектив розвитку рекреації і туризму є найбільш відповідним з позицій пошуку ефективних чинників закладення основ міцного здоров'я від народження і підтримання його впродовж усього життя людини, гармонійного розвитку особистості; раціонального і ефективного використання природних оздоровчих і рекреаційних ресурсів; забезпечення належного розвитку рекреаційно-туристичних комплексів як одного із чинників гармонійного розвитку регіонів і держави.

З огляду на компонентне представлення регіонального соціогуманістичного потенціалу кожен регіон матиме свій спектр рекреаційно-туристичних послуг індивідуального і неповторного набору і поєднання. Це практично робить необмеженими можливості створення нових пакетів туристично-рекреаційних

послуг, максимально наближеними до індивідуалізованих потреб споживачів-рекреантів.

Оцінюючи ситуацію в рекреаційно-туристичному комплексі держави і регіонів, яка склалася на сьогодні, можемо відзначити, що рекреаційно-туристичний комплекс України не зумів не лише трансформуватися у високорентабельний сектор економіки, але й значно знизив в останні два роки показники своєї діяльності. Диспропорції у розвитку регіональних рекреаційно-туристичних комплексів продовжують залишатися значними, а навіть поглиблюються, що обумовлюється як активізацією конкуренції на внутрішньому ринку рекреаційно-туристичних послуг, так і відсутністю дієвих стратегій розвитку регіональних рекреаційно-туристичних послуг.

Одним з найбільш проблемних питань залишається низький рівень рекреаційної діяльності переважної більшості регіонів, що не може бути виправданим ні з точки зору внутрішніх потреб регіонів у оздоровленні населення, зокрема короткочасному відпочинку на вихідні дні; ні з урахуванням вимог щодо раціонального та за призначенням використання природних оздоровчих та рекреаційних ресурсів, які є практично у кожному регіоні; ні з позиції загальнодержавних пріоритетів зміцнення здоров'я населення та збереження його працездатності, поліпшення демографічної ситуації в країні.

Вочевидь, за відсутності належної уваги з боку держави до цих питань, на місцях розвиток рекреаційно-туристичної сфери відбувається за залишковим принципом як, зрештою, і в державі загалом.

Доступ громадян до туристичних та рекреаційних послуг обмежується у непрямий спосіб через відсутність доступного у ціновому відношенні туристичного продукту та переважання закладів розміщення високого класу з відповідно високими цінами або ж закладів, що можуть запропонувати дешеві послуги з розміщення, проте неприйнятної для споживача якості. Відсутня також політика практичної підтримки соціально значимих видів туризму і рекреації для вразливих верств населення: дітей, молоді та студентів, людей похилого віку і з особливими потребами.

За таких умов не варто очікувати загального покращення у розвитку рекреаційно-туристичного сфери держави і регіонів. Без належної уваги з боку держави до розвитку рекреації і оздоровчого туризму якісні санаторно-курортні, рекреаційні і туристичні послуги стануть доступні лише обмеженому колу громадян із високими статками при практичній недоступності для широкого загалу потребуючих. Це не стимулюватиме розширення мережі санаторно-курортних і оздоровчих закладів, готелів та інших закладів розміщення, загального розвитку регіональних рекреаційно-туристичних комплексів. Не сприяє цьому також і політика розвитку туризму з орієнтацією на іноземного туриста та на виїзний туризм, що до кінця себе не виправдовує, особливо за умов різкого зниження особистих доходів громадян країни та проведення в країні АТО.

Виходячи з позицій пошуку ефективних чинників закладення основ міцного здоров'я від народження і підтримання його впродовж усього життя людини; раціонального і ефективного використання природних оздоровчих і рекреаційних ресурсів; забезпечення належного розвитку рекреаційно-туристичних комплексів

як одного із чинників соціально-економічного розвитку регіонів у державну політику розвитку рекреаційно-туристичної сфери необхідно внести низку коректив:

1. Розвиток туризму і рекреації має визнаватись і підтримуватись державою як стратегічний пріоритет соціально-економічного розвитку для переважної більшості регіонів, а не лише тих, що мають значний рекреаційно-туристичний потенціал.

2. Рекреаційна діяльність не може розглядатись виключно з позицій забезпечення її рентабельності та отримання прибутку. Враховуючи її соціальну значимість, з державної підтримки мають користати усі без винятку оздоровчі і рекреаційні заклади, а особливо ті, що надають послуги соціально вразливим верствам населення, пропонують низькоприбуткові але значимі, з точки зору оздоровлення людей, послуги.

3. Стратегії розвитку рекреаційно-туристичних комплексів регіонів мають отримати державну підтримку, зокрема, в частині розвитку видів рекреації, орієнтованих на масового споживача; створення мережі закладів «економ» класу, доступних для пересічного мешканця із середніми і низькими доходами; переорієнтації на розвиток внутрішнього туризму і рекреації.

Реалізація цих положень потребуватиме, перш за все, їх імплементації у стратегічні і програмні документи як державного рівня, так і на рівні регіонів. Зокрема, у ***Стратегії розвитку туризму і курортів на 2016-2020 роки та Державній цільовій програмі розвитку сфери туризму і курортів на 2017-2021 роки*** варто передбачити:

окремі розділи щодо комплексного розвитку регіональних рекреаційно-туристичних комплексів та територій пріоритетного розвитку туристично-рекреаційного типу;

механізми стимулювання розвитку туризму і рекреації;

механізми підтримки розвитку внутрішнього туризму і соціально значимих його видів (дитячого і молодіжного, людей похилого віку і з особливими потребами, історико-краєзнавчого тощо).

Для активізації розвитку внутрішнього туризму та створення доступного туристичного продукту **Мінекономрозвитку** разом із зацікавленими міністерствами, науковими установами, соціальними партнерами та представниками громадськості розробити:

- 1. Проект акту Уряду щодо умов функціонування територій пріоритетного розвитку туристично-рекреаційного типу, умов встановлення їх туристичної спеціалізації і стимулювання інвестиційної діяльності.*
- 2. Проект акту Уряду щодо підтримки розвитку внутрішнього туризму та соціально значимих його видів (дитячого і молодіжного, людей похилого віку та з особливими потребами, історико-краєзнавчого та ін.).*
- 3. Проект акту Уряду щодо умов здійснення туристичної і рекреаційної діяльності з використанням об'єктів природно-заповідного фонду України.*
- 4. Проект акту Уряду щодо збереження історико-культурної спадщини та розвитку музейної справи як ресурсної бази розвитку туризму. Ініціювати розроблення і прийняття Закону України "Про меценатство".*